

MKB IN HET BUITENLAND ETHISCHE DILEMMA'S

Hoog tijd voor

De gebundelde kracht van het midden- en kleinbedrijf zou de wereldwijde corruptie een gevoelige slag kunnen toebrengen. Maar die bundeling is er (nog) niet, zo blijkt uit een onderzoek van hogeschool Windesheim.

“Iedereen hanteert eigenlijk de eigen waarden als maatstaf

— Ingrid van der Tuuk, onderzoeker

“Alleen door er gezamenlijk iets aan te doen kan de stem gehoord worden

— Connie Aarsbergen, docent

► Ingrid van der Tuuk (l) onderzoekt, met Connie Aarsbergen van Windesheim, hoe MKB-bedrijven omgaan met ethische dilemma's bij hun contacten in het buitenland. FOTO FRANS PAALMAN

een vuist tegen corruptie!

Frans Ebeltsjes

Een ondernemer die met grote verwachtingen de stap naar het buitenland heeft gezet, een goed contact heeft gelegd met producent of afnemer, maar er dan achter komt dat hij steekpenningen moet betalen aan een (lokale) overheid, of ziet dat werknemers in het bedrijf van de buitenlandse partner worden uitgebuit. Wat dan te doen?

Waarden en normen, ethische dilemma's; ze komen steeds vaker nadrukkelijk aan de orde. Niet omdat er meer zijn dan vroeger, maar omdat de maatschappij ze nadrukkelijker aan de kaak stelt en steeds

meer bedrijven zaken doen binnen andere culturen. „Multinationals hebben er al vele jaren mee te maken, weten het te onderkennen en er ook iets aan te doen, omdat ze een machtspositie hebben”, aldus Ingrid van der Tuuk (28), net afgestudeerd aan de opleiding International Business and Languages van hogeschool Windesheim. „Maar het midden- en kleinbedrijf heeft die slagkracht niet. Kleinere bedrijven zijn eerder geneigd om mee te gaan in de lokale gebruiken, ook omdat ze denken er verder niets aan te kunnen doen.”

Grijs gebied

De in Zwolle wonende Van der Tuuk deed onderzoek naar het grote grijze morele gebied van interculturele dilemma's waar MKB-bedrijven in het buitenland mee te maken kunnen hebben. Naast een landelijke online enquête interviewde ze een aantal bedrijven in de regio Zwolle die tot ver overzee zaken doen.

„Alleen ze te vinden was al een hele klus”, aldus de onderzoeker, die vanuit Windesheim werd begeleid door Connie Aarsbergen, docent Lectoraat International Business Windesheim. „Er bestaat geen lijstje van bedrijven die exporteren en al helemaal niet als het gaat om landen waar het bepaald anders gaat dan bij ons. En de eerste reactie op mijn verzoek was in de meeste gevallen heel afwijzend omdat men dacht dat het uitsluitend ging om criminele zaken. Daar wil geen bedrijf iets mee te maken hebben. 'Komt bij ons niet voor', was de reactie.”

Pas nadat duidelijk gemaakt werd dat Ingrid doel-

de op de meer ethische dilemma's op het gebied van zorg voor de werknemers, omgang met het milieu of mensenrechten, gingen de deuren vaker open.

Moeilijk doen

„Maar ook dan merk je dat er grote verschillen zijn. Iedereen hanteert eigenlijk de eigen waarden als maatstaf. De OESO-richtlijnen (normen voor internationaal ondernemen-red.) voor wat etnisch verantwoord is, spelen nauwelijks een rol. Berusting is er ook, bijvoorbeeld als er betaald moet worden om goederen snel langs de douane te krijgen. In heel wat landen is dat min of meer gebruikelijk. Moeten wij als Nederlanders daar dan ineens moeilijk over gaan doen? Wie zijn wij om wat te vinden van gebruiken uit andere culturen? Aan de andere kant zie je ook ondernemers die voor zichzelf gewoon een keiharde streep zetten: overheid corrupt, dan zorg je dat je niets met ze te maken krijgt, of je blijft gewoon weg uit dat land.”

Dat Van der Tuuk en Aarsbergen voor een seminar over ethiek slechts 15 deelnemers kregen uit 1500 aangeschreven MKB'ers, spreekt boekdelen. „Het leeft nog niet zo, terwijl de maatschappij steeds meer de nadruk gaat leggen op verantwoord ondernemen”, aldus de Windesheim-docent. „Het onderzoek van Ingrid heeft aangetoond dat het MKB zeker veelvuldig te maken krijgt met ethische dilemma's en er niet meer aan voorbij kan gaan. Alleen door er gezamenlijk iets aan te doen kan de stem gehoord worden. Daarom willen we ook pleiten voor aandacht binnen de opleidingen van aankomende ondernemers, bijvoorbeeld op onze eigen opleiding in Zwolle.”

Er komt ook een vervolgonderzoek, met het doel om het MKB bewuster te maken op het gebied van ethische dilemma's.

Geen wijzend vingertje uit Nederland

- Ethische dilemma's in het zaken doen kunnen op twee manieren bekeken worden: universalistisch of relativistisch.
- In het eerste geval gaat men uit van universele waarden en normen die eigenlijk overal toegepast zouden moeten worden. In het tweede geval gaat men uit van verschillen tussen culturen.
- Ondernemers konden in het onderzoek van Windesheim op vier manieren reageren op dilemma's: confronterend, ontwijkend, niet-confronterend of vanuit een rechtvaardigheidsstrategie.
- De confrontatie (pas je aan of we stoppen) komt weinig voor. Evenals trouwens het ontwijken (niet naar een land toegaan, of buiten de overheid om werken).
- De meeste MKB'ers in het buitenland hantieren de niet-confronterende strategie. Geen wijzend vingertje vanuit Nederland dus.
- In mindere mate is er sprake van de rechtvaardigheidsstrategie, waarbij het eigen handelen wordt goedgekeurd omdat men van mening is het systeem toch niet te kunnen veranderen.

